TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI
Sayı : 20746
Tarih : 22.10.2026

51902

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın ***Tarım ve Orman Bakanı İbrahim YUMAKLI*** tarafından Anayasa'nın 98'inci, İçtüzüğün 96'ıncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Gülderen VARLI
Van Milletvekili

Tarım, yalnızca ekonomik bir faaliyet alanı değil gıda güvencesinin ve ülkenin ekonomik bağımsızlığının temel unsurlarından biridir. Türkiye, sahip olduğu geniş tarım arazileri, meraları, farklı iklim koşulları ve üretim potansiyeline rağmen tarımsal üretimin sürdürülebilirliği, üreticilerin gelir güvencesi ve yurttaşların uygun fiyatlı, sağlıklı gıdaya erişimi bakımından giderek derinleşen sorunlarla karşı karşıyadır. Çiftçiler; mazot, gübre, tohum, zirai ilaç, yem, elektrik, sulama, işçilik ve nakliye giderlerindeki artış nedeniyle üretim maliyetlerini karşılamakta zorlanmaktadır. Üreticilerin ekim döneminde ürünlerini hangi fiyatla satabileceklerini öngörememesi, taban fiyatların geç açıklanması, tarımsal desteklerin yetersizliği ve ödeme takvimlerindeki belirsizlikler, çiftçilerin üretim kararlarını olumsuz etkilemektedir. Üreticinin borçlanarak üretime devam etmek zorunda kalması, emeğinin karşılığını alamaması ve bazı ürünlerde hasat maliyetlerinin satış gelirini aşması, tarımsal üretimden çekilme riskini artırmaktadır.

Van'da şeker pancarı üreticilerinin yaşadığı sorunlar, bu tablonun somut örneklerinden biridir. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından 2026-2027 üretim yılı için kota tamamlama primi dâhil ton başına 3.720 TL olarak açıklanan şeker pancarı alım fiyatına ilişkin üreticilerin tepkileri kamuoyuna yansımıştır. Van başta olmak üzere şeker pancarı üreticileri, açıklanan taban fiyatın artan üretim maliyetlerini karşılamaktan uzak olduğu gerekçesiyle itiraz etmektedir. Şeker pancarı alım fiyatına yönelik tepkiler Van'la sınırlı kalmayıp Erzincan'da da kendini göstermiştir. Türkşeker tarafından ton başına 3.720 TL olarak açıklanan fiyatı yetersiz bulan üreticiler, Erzincan Şeker Fabrikası önünde tepkilerini dile getirerek 'Çiftçi sadaka değil, emeğinin karşılığını istiyor!' ifadelerini kullanmıştır. Şekere yapılan zam oranının yüzde 24, pancar alım fiyatındaki artışın ise yüzde 20'de kalması; mazot, gübre ve sulama maliyetleriyle birlikte değerlendirildiğinde üreticilerin gelir kaybı ve borçluluk sorununu derinleştirmektedir. Üreticilerin maliyetlerini karşılayamadan üretime devam etmek zorunda kalması, tarımsal

üretimin sürdürülebilirliği açısından ciddi bir sorun oluşturmaktadır. Üreticilerin emeğinin karşılığını alabilmesi ve üretimin sürdürülebilirliğinin sağlanması için alım fiyatlarının gerçek maliyetler esas alınarak belirlenmesi gerekmektedir.

Van'da üreticilerin yaklaşık sekiz aylık üretim sürecinin ardından elde ettikleri gelirin maliyetlerini karşılamadığı yönündeki açıklamaları da çiftçilerin yaşadığı ekonomik sıkıntının boyutunu göstermektedir. Üreticilerin, "Üretiyoruz ama geçinemiyoruz" sözleriyle dile getirdiği sorunlar yalnızca şeker pancarıyla sınırlı değildir.

Ayrıca, tarım arazilerinin madencilik faaliyetleri, enerji ve sanayi yatırımları, yapılaşma, altyapı projeleri ve diğer amaç dışı kullanımlar nedeniyle daralması; mera alanlarının kaybı, su kaynakları üzerindeki baskı ve sulama imkânlarındaki eşitsizlikler de tarımsal üretimin geleceğini etkileyen önemli sorunlardır. Van başta olmak üzere Türkiye genelinde tarımsal üretim ve hayvancılıkta yaşanan sorunların, artan maliyetlerin, yetersiz desteklerin, çiftçi borçluluğunun, üretimden çekilmenin, tarım arazilerinin amaç dışı kullanımının ve illere göre üretim ve verim değişimlerinin bütünlüklü biçimde araştırılması ve önleyici politikaların devreye girmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda;

1. 2020-2026 yılları arasında Türkiye genelinde çiftçilerin mazot, gübre, tohum, BKÜ (bitki koruma ürünleri), yem, elektrik, sulama, işçilik ve nakliye maliyetlerinde yıllar itibarıyla yaşanan artış ne kadardır? Bakanlığınızın bu maliyet kalemlerine ilişkin il, ürün ve üretim türü bazında tuttuğu veriler nelerdir?
2. Bakanlığınıza, bağlı ve ilgili kuruluşlarınıza, il ve ilçe tarım müdürlüklerine, ziraat odalarına veya diğer resmî başvuru kanallarına üretim maliyetlerinin yüksekliği, ürün alım fiyatlarının yetersizliği, desteklerin azlığı ve tarımsal üretimde yaşanan ekonomik sorunlar nedeniyle 2020-2026 yılları arasında kaç başvuru, şikâyet ve talep iletilmiştir? Bu başvuruların yıllara, illere ve konu başlıklarına göre dağılımı nedir? Başvuruların kaçı sonuçlandırılmış, kaçı için hangi idari veya mali tedbirler alınmıştır?
3. 2020-2026 yılları arasında tarımsal üretimde meydana gelen azalışların nedenleri neleredir? Bakanlığınızın ürün ve il bazında hazırladığı etki analizleri bulunmakta mıdır? Varsa sonuçları nelerdir?
4. 2020-2026 yılları arasında tarımsal destekler için ayrılan ödenek, tahakkuk eden destek tutarı ve çiftçilere fiilen ödenen miktar yıllar itibarıyla ne kadardır? Bu tutarların toplam tarımsal üretim değeri ve enflasyon karşısındaki reel değişimi nedir? Destek

ödemelerinin üreticilerin ihtiyaç duyduğu ekim, gübreleme ve hasat dönemleriyle uyumlu biçimde yapılması için hangi önlemler alınmıştır?

5. Tarımsal desteklerden yararlanan çiftçi sayısı ve desteklerin ürün, il, işletme büyüklüğü ve üretim türüne göre dağılımı nedir? Küçük ve orta ölçekli üreticilerin desteklerden aldığı pay ne kadardır? Desteklerin üretim maliyetlerini karşılama oranı hesaplanmakta mıdır? Hesaplanıyorsa başlıca ürünler için bu oranlar nedir?
6. 2020-2026 yılları arasında mazot, gübre, tohum, yem ve sulama desteği gibi üretimle doğrudan bağlantılı desteklerin birim başına miktarı nasıl değişmiştir? Bu desteklerin aynı dönemde söz konusu girdilerin fiyatlarındaki artışları karşılama oranı nedir? Girdi maliyetlerindeki artışın üreticinin net gelirine etkisine ilişkin bir etki analizi yapılmış mıdır?
7. Bakanlığınız, üreticilerin maliyetlerini ve geçim koşullarını gözeterek ürün alım fiyatlarını ekim döneminden önce açıklamayı ve üreticiye fiyat güvencesi sağlamayı planlamakta mıdır?
8. Van'da 2026-2027 üretim yılı için kota tamamlama primi dâhil ton başına 3.720 TL olarak açıklanan şeker pancarı alım fiyatı belirlenirken hangi maliyet hesaplamaları esas alınmıştır?
9. Son 5 yıl içinde şeker pancarı ekiliş alanı, üretici sayısı, toplam üretim miktarı, dekar başına verim, üretim maliyeti, alım fiyatı ve çiftçilere ödenen destekler nasıl değişmiştir? Aynı dönemde şeker pancarı üretiminden çekilen üretici sayısı kaçtır? Van başta olmak üzere pancar üreticilerinin maliyetlerini karşılayabilecek gelir elde edebilmesi için Bakanlığınızın yürüttüğü veya planladığı özel bir çalışma bulunmakta mıdır?
10. 2020-2026 yılları arasında Türkiye'de tarım arazilerinin toplam büyüklüğü, işlenen tarım alanları, nadas alanları ve kişi başına düşen tarım arazisi miktarı nasıl değişmiştir? İller bazında tarım arazisi kaybı en yüksek olan ilk on il hangileridir? Bu kayıpların yapılaşma, sanayi, madencilik, enerji yatırımları, altyapı projeleri ve diğer arazi kullanım değişikliklerinden kaynaklanan bölümü ayrı ayrı tespit edilmiş midir?
11. 2020-2026 yılları arasında madencilik, taş ocakları, kum ve çakıl ocakları, enerji yatırımları, sanayi tesisleri (HES, JES, GES vb.) ve diğer projeler nedeniyle tarımsal niteliğini kaybeden veya tarımsal üretime kapatılan alanların toplam büyüklüğü kaç hektardır? Bu alanların illere, faaliyet türlerine ve etkilenen ürün gruplarına göre dağılımı nedir?

12. Van başta olmak üzere tarımsal üretimin yoğun olduğu illerde madencilik, taş ocakları, enerji projeleri ve diğer yatırımlar nedeniyle tarım arazilerinin, meraların ve su kaynaklarının etkilenmesine ilişkin Bakanlığınıza ulaşan başvuru, itiraz ve şikâyet sayısı ile bu projeler için düzenlenen ÇED raporu sayısı kaçtır? Bu projeler kapsamında tarımsal etki değerlendirmesi yapılmakta mıdır?
13. 2020-2026 yılları arasında mera alanlarının toplam büyüklüğü nasıl değişmiştir? Amaç dışı kullanıma tahsis edilen, vasfı değiştirilen veya madencilik, enerji, sanayi ve altyapı faaliyetlerinden etkilenen mera alanları iller bazında ne kadardır? Bu alanların hayvancılık, yem üretimi ve hayvan başına düşen otlatma kapasitesi üzerindeki etkileri ölçülmüş müdür?
14. Van'ın doğal yapısı ve meraları hayvancılığa bu kadar elverişliyken, yerli üreticiler neden yeterince desteklenmemektedir? Çiftçiyi desteklemek yerine Güney Amerika ve Rusya'dan canlı hayvan ve et ithal edilmesinin gerekçesi nedir?
15. Son 5 yılda tarımsal kredi borçları, vadesi geçmiş borçlar, icra ve haciz işlemleri nedeniyle üretim araçlarını veya arazilerini kaybetme riski yaşayan çiftçilerin sayısına ilişkin Bakanlığınızın elinde veri bulunmakta mıdır? Tarımsal işletmelerin borçluluk düzeyinin illere ve işletme büyüklüklerine göre dağılımı nedir? Üretimden çekilme riski bulunan çiftçiler için faiz yükünün azaltılması, borçların yapılandırılması ve üretim dönemine uygun finansman sağlanması yönünde hangi çalışmalar yürütülmektedir?
16. Tarımsal üretimde yaşanan sorunların çözümü, üreticinin gelir güvencesinin sağlanması ve halkın sağlıklı, güvenilir ve erişilebilir gıdaya ulaşabilmesi amacıyla Bakanlığınızın kısa, orta ve uzun vadeli eylem planı bulunmakta mıdır? Varsa bu planın bütçesi, hedefleri, takvimi ve ölçülebilir başarı göstergeleri nelerdir? Üretim maliyetlerinin azaltılması, desteklerin güçlendirilmesi, tarım arazilerinin korunması ve çiftçinin üretimden kopmasının önlenmesi amacıyla hangi yeni düzenlemelerin yapılması öngörülmektedir?